

Řekla husa

Řekla husa
druhé huse,
že ji bolí
jazyk v puse.
Druhá husa
honem volá:
„Pošleme ti
pro doktora!
Správná husa
kejhat musí,
i když
se div neudusí!
Musí kejhat
v jednom kuse
- to věří jen
husa huse!“

*Vlasta Dvořáčková z knihy:
Uletělo čapí pero*

ňvodem

Válečný zločinec, který se účastnil poprav civilistů za 2. světové války, zemřel. Prý se kál. Jakkpak asi teď nahlíží svůj život před tím, který mu život dal? Prokurátorka, která odsoudila Miladu Horákovou, ještě hájí svou „spravedlnost“. Dokud nám nebude lhotejná úroveň společnosti, máme naději slušného života.

Vedle politiky máme našťestí i jiné roviny života. Zmátlo mě, když mě pozdravila jedna žena. Vypadala velice mladě a vteřinu mi trvalo, než jsme si ji zařadil. Také si myslíte, že to ženám čím dál víc sluší? Všechna krása nás zve ke kráse vnitřní. Potřebujeme dojít k velickému porozumění a smíření s životem. Soužití ve věčnosti bude vyžadovat snášenlivost. Školní rok opět nabízí možnost povyrůst – i nám, kteří jsme již škole odrostli. Opravujeme orlický kostel – více se dozvíte na následujících stránkách. /v

ŠKOLA V PŘÍRODĚ

Dvě maminky si povídají v cukrárně. Když se z kočárku ozvou jejich ratolesti, utiší je šidítkem, chrastítkem nebo pestřenkou. Dítě se musí něčím zabavit, zaměstnat, aby zapomělo na svou touhu po mámině náručí nebo prsu. Jistí lidé se miminkům podobají. Musí se stále něčím zabavovat. Sotva takový člověk ráno vstane, hned pouští televizi nebo rádio. Připraví se tak o klid a ticho své duše na prahu nového dne. Jedu nádhernou krajinou kolem Jizery, ale ve vlaku se kouká do mobilu nebo do Blesku. To aby neutekly informace o nemravnostech našich celebrit. Mladí s wolkmany v uších neslyší v lese zpěv ptáčků a šum větru. Večerní idylu v rodinách zruší televize nebo internet. Prostě – mnozí z nás potřebují stále hluk, povyk, rámus. Ticho a samota jsou neúnosné. Duše už neví, že je stvořena pro naplnění Absolutnem. Vzniklé vakuum dostane šidítko nebo chrastítko...

V Krkonoších, ve Sklenařickém údolí, naleznete kozí farmu: chatrný přístřešek s balíčky sýrů a krabičkou na peníze. Hoch – samotář je kdesi daleko se svými kozami, se svým tichem a samotou. Není marné jít k němu do školy.
Jan Rybář

Kristus po nikom nežádá klanění. Zato v evangeliích jedenáctkrát říká: „Následuj mě“. Máme s ním jednat s takovou úctou jako on s námi. A s druhými máme jednat jako on jedná s námi: s úctou, rovně a spravedlivě.

„Mužský“ dřív smekli klobouk, když potkali ženu, souseda, dítě nebo míjeli kříž. „Člověk je stvořen k obrazu božímu.“ „Cokoliv jste učinili jednomu z těchto nepatrných, mě jste učinili.“ (Srov. Mt 25,40.45)

Úcta k Bohu a člověku nelze nahradit modlením ani klečením nebo bitím v prsa.

Ve škole se ptá malá Doris učitelky: „Pan Bůh je nemocen?“

„Jak jsi na to přišla, dítě?“

„Maminka četla v novinách, že Pán Bůh k sobě povolal pana doktora Nováka!“

z knihy Viléma Schneebergera:

„Bůh má vesele lidi rád“

Klep je báječná věc.

Jednoho zarmoutí, ale mnoho jiných potěší.

Jiří Němec

Píseň malého chlapce

Nádherný moře plný tajících ker
plný jiskřícího ledu
strašlivá únava mě přemohla
a já vodpočívám
když sem se vydováděl
na tvejh slunečnejch březích

eskymácká poezie

PROF. RATZINGER O CÍRKVI BUDOCNOSTI

Josef Myslivec

Přetištěno z Pracovních listů k bohoslužbě slova – Matka Boží před Týnem a sv. Havel, r. 1971

Jistě všichni známe jméno Josefa Ratzingera, dnes profesora dogmatiky v Řezně, jehož znalosti jej vynesly mezi přední teologické poradce II. Vaticanu. O předloňských Vánocích (v roce 1969 – pozn. red.) mluvil Ratzinger v jednom německém rozhlasu na námět: „Jak bude vypadat církev v roce 2000?“ Přednáška nyní vyšla tiskem a neškodí, když se seznámíme s některými jejími myšlenkami. Vznikla sice v jiném prostředí, než je naše s jinou problematikou, ale my můžeme s jejím pohledem do budoucna porovnat své vlastní představy. Nejsou to zbytečné starosti, vždyť za budoucnost jsme přinejmenším spoluzodpovědní.

Ratzinger nechce prorokovat, ale nechce do budoucna hledět ani prostředky futurologie. „Víra a církev zasahuje do oněch hlubin člověka, z nichž se vždy vynořuje něco nového, tvůrčího, nečekaného a neplánovaného a proto je její budoucnost i v období futurologie skryta.“ Jediný prostředek, jak se dobrat odhadu budoucnosti vidí Ratzinger v historické analogii. Nedomnívá se snad, že by se beze změny opakovaly nějaké jevy a jejich souvislosti, ale rozhodně se znovu objevují tytéž myšlenky a tytéž vztahy k neměnným pravdám víry a přirozené i reakce na ně. V tomto hledání analogických situací myslí Ratzinger především na modernismus. Ten však nezvzrál, opatření Pia X. a pak přerod evropského myšlení za první světové války a po ní, daly modernismu snad předčasně dožit. Proto zbývá jediná analogie, doba osvícenství. Na některých význačných postavách této doby (plujících v proudu osvícenství i proti němu) pak ukazuje, jak myšlenky vzniklé v krizi víry se podivuhodně shodují s myšlenkami dnešní krize.

A poněvadž má možnost zvážit výsledky střetnutí mezi tehdejšími progresisty a konzervativci a jeho hodnoty, považuje za oprávněné, usuzovat na závěry podobného střetnutí i za našich dní. Pro nedostatek místa musíme tento zajímavý pohled do budoucna vynechat a uvést jen něco z Ratzingerových

závěrů: „Budoucnost církve může a bude i dnes vycházet ze síly těch lidí, kteří mají hluboké kořeny a kteří žijí z ryzí plnosti své víry. Nebude vycházet z těch, kteří jen piší recepty. Nebude vycházet z těch, kteří se jen přizpůsobují okamžiku. Nebude vycházet z těch, kteří jen kritizují druhé a sami sebe považují za měřítko neomylnosti. Nebude však také vycházet z těch, kteří jdou pohodlnější cestou, kteří se vyhýbají utrpení víry a považují za falešné a překonané, za tyranii a zákonictví všechno, co po člověku něco žádá, co mu působí bolest, nutí ho, aby sám sebe vydal všanc.

Řekněme to pozitivně: Budoucnost církve budou i tentokrát tak jako vždycky, tvořit svatí. Tedy lidé, kteří vidí víc než jiní jen proto, že jejich život zahrnuje rozsáhlejší prostory. Nezištnosti, která člověka osvobozuje, se dosáhne trpělivostí z denního malého odříkání sobě samému. V tom denním utrpení, které dá člověku teprve zakusit jak často je spoutává jeho vlastní já, v tom denním utrpení a jen v něm se člověk stane krok za krokem otevřenějším. Vidí jen tolik, kolik zažil i protřpěl. Jestliže si dnes nemůžeme pořádně uvědomit Boha, pak jen proto, že se nám usnadnilo, abychom se vyhnuli sami sobě, abychom utekli před hlubinou své vlastní

Foto: Róbert Sedlár

existence do otupělosti nějakého pohodlí. Tak je nám otevřeno to, co je v nás nejhlubšího. Je-li pravda, že člověk vidí jediné srdcem, jak jsou pak všichni slepí! Co tohle všechno znamená pro odpověď na naši otázku? Říká nám to, že velká slova těch, kteří nám předpovídají církev bez Boha a bez víry, jsou planým povídáním.

Nepotřebujeme církev, která slaví v politických „modlitbách“ kult akce. Taková církev je zhola zbytečná, a proto zajde sama od sebe. Zůstane jen církev Ježíše Krista. Církev věřící v Boha, který se stal člověkem a slibuje nám život za hranicí smrti. Proto kněze, který je jen sociálním funkcionářem, může dobře nahradit psycholog nebo jiný pomocník. Ale kněze, který není žádný odborník, který se sám nevylučuje ze hry, zatímco poskytuje úřední porady, který se od Boha dává k dispozici člověku, který je tu pro něj v jeho smutku, radosti, naději a úzkosti, takového kněze bude zapotřebí i nadále.

Jdeme však o kousek dál. Z dnešní krize vyjde církev i tentokrát s mnohými ztrátami. Bude malá a namnoze bude muset začínat znovu. Nenačlní se mnohá ze staveb, které budovala v době konjunktury. S počtem svých stoupců ztratí i mnohé ze svých společenských privilegií. Daleko více než dosud bude dobrovolným společenstvím, vstoupit do něho se dá jediné vlastním rozhodnutím. Budou jí jistě známé i nové formy úřadu a osvědčení křesťanů budou vysvěceni na kněze, aniž opustili svá povolání. V mnohých malých obcích, či v souvisejících sociálních skupinách, bude se normální duchovní správa vykonávat jen tímto způsobem. Vedle toho bude ovšem kněz z povolání nepostradatelný, tak, jako dosud.

Ale při všech těchto změnách, které lze tušit, bude církev nacházet znovu a se vši rozhodností svou podstatu v tom, co vždy bylo jejím středem: Ve víře v trojjediného Boha, v Ježíše Krista, Syna božského, který se stal člověkem, v pomoc Ducha svatého, která potrvá až do konce. Najde své vlastní centrum ve víře a v modlitbě, a svátosti znovu pro ni budou bohoslužbou a ne jen problémem liturgické formy.

Bude to církev zvnitřnělá, ale bude se jí žít těžce. Neboť proces krystalizace a projasnění ji připraví o mnohé dobré síly. Bude chudou, stane se církví malých. Tento proces bude o to těžší, že bude třeba zlikvidovat jak sektářskou omezenost, tak mnohmluvnou svévoli. Lze předvídat, že to všechno bude vyžadovat čas. Bude to proces zdoluhavý a namáhavý, tak jako nesmírně dlouhá byla cesta od falešného progresismu v předvečer francouzské revoluce, kdy i biskupové považovali za časové zavtipkovat si nad dogmaty, nebo dokonce naznačit, že s existencí boží to není tak zvlášť jisté. Cesta, která končí až v obnově 19. století.

Ale po zkoušce tohoto třibení bude z této zvnitřnělé a zjednodušené církve proudit velká síla. Lidé ve světě veskrze naplánovaném budou totiž nevýslovně osamoceni. Až Bůh zcela zmizí z jejich obzoru, zjistí, jak jsou dokonale chudí, přišerně chudí. A pak objeví ono malé společenství věřících jako cosi zcela nového, jako naději, která je jejich věcí, jako odpověď na stálou a skrytou otázku. Považují za jisté, že církev má před sebou velmi těžké časy. Její vlastní krize dnes teprve začala a musíme ještě počítat se značnými ofřesy. Ale jsem si také jist tím, co zůstane na konci této krize: nikoli církev politického kultu, ale církev víry. Nikdy už asi nebude silou ovládající společnost, jakou byla ještě donedávna. Ale znovu rozkvetne a člověk v ní uvidí svůj domov, který mu dá život a naději přes hranici smrti.“

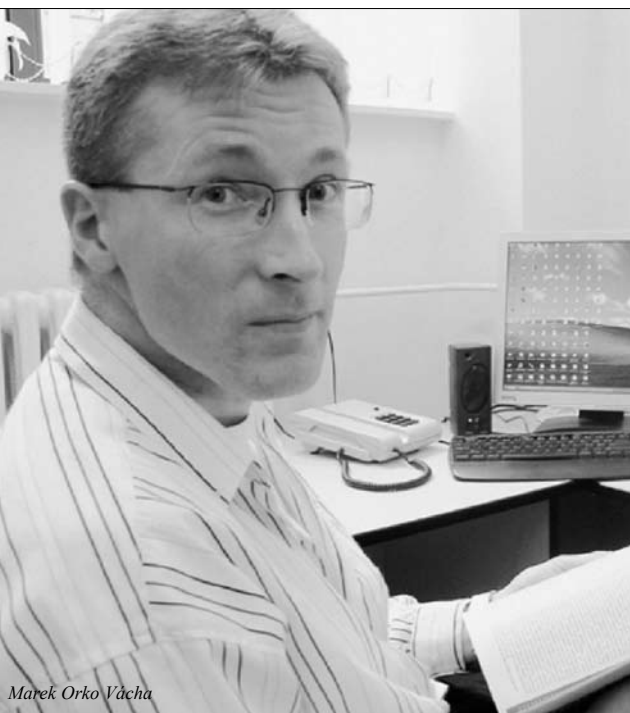
Mám pocit, že kdyby byl prof. Ratzinger teď mezi námi, že by se ho mnozí zeptali: „Není to všechno spíše zážitkem, zkušeností současnosti, než vizí budoucna?“

JSME DRUH, KTERÝ SE VYMKL EVOLUCI

rozmlouvá Ladislav Vencálek

Jste poměrně mlád a již tolik profesí. Pokračujete zřejmě v rodinné tradici. Vašeho tatínka, inženýra Pavla Váchu, řeckokatolického i římskokatolického kněze, který působil kdesi na ztracené vartě v jesenickém pohoří, jsem potkával počátkem padesátých let na společných cestách do gymnázia v Brně-Husovicích. Tam tehdy jako učitel náboženství působil pedagog a filosof Dominik Pecka a jeho následovníkem byl P. Stanislav Krátký. Možná díky nim se váš otec stal knězem. A vy jste se mu narodil. Jak to jde dohromady? Katolický kněz a dítěto?

Otec tehdy na počátku padesátých let přes výborný prospěch a přijímací zkoušky nevzal na studia historie. Pak studoval vysokou technickou zaměření, ovšem zároveň ministroval v Husovicích u P. Krátkého, pozdějšího tajného biskupa. Jenomže byla padesátá léta a komunistické úřady před něj postavily dilema – buď ministrování nebo vysoká škola. Tatínek se rozhodl, že ho to přece jen s těmi konvičkami baví, a nechal se vyloučit ze školy, pět let potom pracoval jako stavební dělník a vysokou dostudoval mnohem později dálkově, takže jsem si do všech papírů mohl psát, že mám dělnický původ. Jinak o těch věcech skoro nic nevím. Již jako dítě na základní škole jsem se v samizdatové literatuře, co jsme měli doma, dočetl, že při výsleších u StB platí více než kdy jindy přísloví „mlčeti zlato“. A naši rodiče i bratr tuto zásadu dodržovali. Pravda, scházivali se u nás v bytě různí lidé a cosi se dělo za zamčenými dveřmi. Doma jsme měli víno, kterého nepochopitelně ubývalo, ačkoli nikdo z nás alkoholu neholdoval. Bratr má brilantní analytické myšlení, dal si věci dohromady a dovítil se, že se jedná o skrytou církev, přednášky z teologie a mše svaté. Mne to

Marek Orko Vácha

vůbec nenapadlo, jak by taky mohlo? Pokud jsem se jako chlapec ptal na různé podzemní aktivity, bratr mi stereotypně odpovídal „co je zbytečné, je nebezpečné“. Pak byla v roce 1989 revoluce, to jsem již byl přijatý do semináře a v létě 1990 jsem se chystal odjet trampovat na Sibiř na jezero Bajkal. Před odjezdem mi otec mezi řečí oznámil, že se po mém případném návratu asi moc neuvidíme, neboť byl v roce 1971 tajně vysvěcen na kněze, a že tedy odjíždí jako farář na Ostravsko. Vzpomínám, že jsem se zmohl jen na dotaz mamince, čípkap je ona. Co vlastně přesně dělali rodiče a bratr za totality, pořádně nevím dodnes, a je to tak dobře, není důvod to vědět.

Mnoho našich dialogů se odehrávalo v podobných zkratkách. Když jsem se rodičům v roce 1997 pokusil šetrně sdělit, že za tři dny odle-

tám na Antarktidu, jedinou reakcí maminky bylo, že mě poprosila, ať si nezapomenu čepici, což jsem slíbil.

Vztah vysokého katolického kléru k tajně vysvěceným kněžím i biskupům je širší veřejnosti nejasný a zdá se i rozporuplný... Proč váš otec nezůstal na jihu Moravy, kde je velký nedostatek kněží?

Morava se dnes dělí na tři tzv. diecéze a v čele každé diecéze stojí biskup. A katolíci vědí, že ústy našich církevních představených hovoří Duch Svatý. Ukázalo se, že Hospodin je proti tomu, aby můj otec, jakožto ženatý kněz, působil v brněnské diecézi. Naopak Bůh neměl nic proti jeho působení v olomoucké a později ostravsko-opavské diecézi.

Nezdá se vám, že u nás i v západním světě ubývá praktikujících katolíků?

Ale kdepak, neubývá. Ubývá návštěvníků kostelů, ale to je jiný problém. Kontemplativní a velmi přísní trapisté dokonce loni postavili v Plzni nový klášter z jednoduchého důvodu – mateřský klášter Sept-Fons ve

Nesouvisí úbytek návštěvníků kostelů – jak jste řekl – i s úspěchy přírodních a technických věd?

Naopak. Myslím, že se v 21. století dokonce dočkáme podpory náboženství z nečekané strany, právě od přírodních věd. Víme toho o vesmíru a o přírodě tolik jako žádná jiná generace před námi a začínáme si pomalu uvědomovat, že žijeme v dosti prapodivném světě. Teorie relativity a celá moderní astrofyzika, pochopení kódu DNA a chromosomový balet mitózy a meiózy, aparát replikace, transkripce a translace, nově popsaný fenomén miRNA a všechny další jen těžko uvěřitelné objevy molekulární genetiky, detaily fotosyntézy – jako první generace si uvědomujeme, že to s naším světem není tak jednoduché, jak jsme si mysleli, a nutně to vede k úvahám o inteligenci, která je někde za tím. A spíše by člověk uvěřil Stopařovu průvodci po galaxii než ateismu. Svátý Pavel píše o míře jako o bláznovství. Dnes je možná na místě větší opatrnost. Díky přírodním vědám – a nikoli navzdory nim – zjišťujeme, že žijeme ve světě natolik bláznivém, že se o něm lidem starověku či středověku ani nesnilo. Nové objevy fyziky nebo molekulární genetiky nás nutí, ať jsme ateisté nebo věřící, se znovu zamýšlet nad těžko vysvětlitelnou existencí života na Zemi, podivnou nesamozřejmostí světa a jeho smyslu. Víra v Boha do našeho příběhu dobře zapadá. Chci říct, že žijeme v příběhu mnohem bláznivějším, než je příběh Harryho Pottera, Narnie nebo Středozemě.

Mohli bychom i nadále debatovat o nejtajnějších hlubinách víry i poznání, ale o tom se hloubavý čtenář může dozvědět i jinde. Mne by zajímaly docela praktické věci. Například poměry v českém a moravském kněžstvu, poměry v bohoslovecských seminářích – protože od toho se odvíjí i budoucnost katolické církve. Studoval jste v Bruselu a můžete tedy srovnávat... Jací jsou studenti? Jací profesori...

Seminář u nás v Olomouci je ohromná budova, ve které za mých časů bydlely dvě stovky bohoslovců, byli zde různí údržbáři a kuchaři a provoz budovy byl až překvapivě nákladný. Díky obrovskému počtu seminaristů jsme se poněkud topili v anonymitě, a pokud byl dodržován seminární řád, nikdo z vedení se s vámi moc nebavil, důležitá byla správná délka vlasů a správná barva obuvi. Pokud bohoslovec během svých studií nějak negativně nevybočil z řady, byl vysvěcen. Celá atmosféra semináře, pravda, poněkud připomínala kasárna. Nechci o tom moc mluvit. Olomouc považuji za svých nejhorších pět let života.

Naopak Belgie byla nesmírně cenná zkušenost. V Bruselu jsme bydleli ve skromných,

řekněme starších domcích rozptýlených po různých částech města. V domě nás bylo sedm a každý den jeden seminarista vařil a jeden uklízel, další služby, jako praní, nakupování, žehlení, starost o kapli, která byla v domě, byly pevně rozděleny. Vedoucím byl jeden z nás, již vysvěcený kněz, který pokračoval ve studiu. Všichni jsme se znali, anonymita byla vyloučena a provoz laciný. Navíc se naučili vařit i ti, kteří to neuměli. Na fakultě, tedy na l'Institut d'Études Théologiques, jednotliví profesori kupodivu přednášeli jen v září a v říjnu, potom již vedli přednášky samotní studenti. Úkolem profesora tedy nebylo ani tak si dobře připravit přednášku a odprezentovat ji, nýbrž v mnoha různých osobních konzultacích se ujistit, že daný student porozuměl svému tématu do hloubky, má věci načtené a připravené a bude schopen svých devadesát minut smysluplně dané téma prezentovat. Což je pro profesora mnohonásobně náročnější časově i intelektuálně, výsledek ale byl skvělý. Po přednášce jen profesor shrnul hlavní body a doplnil, co podle jeho názoru ještě mělo být vyřčeno. Navíc na závěr roku proběhla velmi sympatická akce zvaná prise de position, zaujímání stanovisek. Jednotliví studenti přicházeli před katedru a v krátkém příspěvku zhodnotili celý průběh semestru, co jim přeměť dal, styl výuky i přístupnost profesora. Pro profesory to bylo mimořádně poučná zpětná vazba. Jinak se mimochodem vyučovala velmi sympaticky konzervativní teologie.

Učíte též na Biskupském gymnáziu v Brně. Jací jsou studenti u nás?

Nepamatuji, že bych kdy učil lepší studenty než ty, co učím teď, ty, co se hlásí ke křesťanství, i ty, co se k němu nehlásí. Nemyslím, že by současná mládež – alespoň ta, kterou učím na Biskupském gymnáziu – byla zkažená. Jsou přirozeně dobří a díky výhodám mládí ještě ostře vnímají rozdíly mezi fěr a nefěr jednáním. Jsou přirozeně zvědaví a odmítají se smířit s představou, námi dospělými velmi tiše realizovanou, že smyslem života je co nejkomfortnější čekání na smrt. Jsou přirozeně náboženští a přirozeně kritičtí k různým institucím, což si nemyslím, že je špatně. Víc než my dospělí si jsou vědomi, že důležitější než kopat za barvy svého klubu je hledat pravdu, a jsou proto více otevření různým proudům a hnutím, což nás dospělé někdy děsí. Jsou naivní, což se ale vyléčí s věkem. Navíc mnozí to mají doma velmi těžké, mám na mysli ty někdy neuvěřitelné vztahové propletky bývalých maminek a zbrusu nových tatínků. Po pohledu do rodinného zákulisí se člověk občas musí ptát, která že generace je vlastně ta zkažená...

Co se v náboženství učí gymnazisté?

V náboženství máme s kolegy strategii, že

v nižších ročnících se jedná spíše o informace, ve vyšších spíše o formulování vlastních stanovisek. Mám v zásadě dva cíle: aby naši maturanti věděli, čemu věří křesťané a proč, a aby sami věděli, čemu věří a proč. V průběhu gymnaziálních studií student zjišťuje, že má na řadu věci odlišný názor než rodiče, a kupodivu se mnohdy ukáže, že pravdu má on a nikoli starší generace. A teď je otázka, zda křesťanství mých rodičů byla správná volba, jestli nejsou pod vlivem nesprávné tradice, výchovy a tak dále. A je tu základní otázka: Existuje Bůh? Vtip je v tom, že si podobné otázky kladou i děti ateistických rodičů – je tedy ateismus mých rodičů sázkou na správného koně? V tomto prostoru píšeme různé eseje, kde mimochodem zaznívají velmi přesné postřehy o našem světě dospělých. Cílem je nikoli dobrat se konečné pravdy, nýbrž zjistit, že i jiní moji inteligentní spolužáci se na věc dívají jinak než já a svá stanoviska mají zajištěna argumenty. Ve zkratce jde o to, abychom se nevyhýbali otázkám, které by v průběhu zrání člověka měly být položeny.

Kromě náboženství učíte i biologii. Nesváří se to ve vás?

Vyučování biologie je mnohonásobně jednodušší než vyučování náboženství. V biologii platí schéma: „ten, kdo ví, učí ty, kteří nevě-

tedy žádný problém sloučit ji s vírou Boha?

Fakt evoluce je prokázán jako máloco a bez evolučního přístupu je biologie nepochopitelná. Já jsem se ještě jako chlapec učil, že pravdu má buď víra, nebo věda. Bolševismus spor ještě vyhroutil. Ty doby jsou již našťestí pryč a mladé generaci je již třeba složitě vysvětlovat, co to byl „vědecký světový názor“, rozumějme materialistický ateismus. Vyhrocená dichotomie „Darwin nebo bible“ ale nakonec uškodila oběma stranám. Mnoho biologů se přiklonilo k „Darwin ano“ ... a tedy bible ne, a naopak mnoho křesťanů k „bible ano“ ... a tedy Darwin ne. Řadu biologů vedla tato otázka k ateismu a řadu křesťanů k rozchodu s realitou. Teprve později jsme se začali ptát, zda je úvodní otázka dobře položena. Dělán si nadějí, že jde o spory minulosti. Naše mladá generace najednou nechápe, proč by měl být rozpor mezi vědou a vírou, a fakt, že nějaký nositel Nobelovy ceny je praktikující katolik nebo praktikující ateista, je nechává upřímně lhostejnými.

Fakt evoluce je ve vědeckém světě mimo diskusi, otázkou zůstává, zda Darwinova interpretace evolučního dění je správná. To je problém, kterým současná evoluční biologie věre, a jsem moc zvědavý, jak to dopadne.

Je ovšem třeba poukázat na velmi důležitý fakt: základní otázka, kterou řeší křesťanství, není, „jaký je původ druhů?“, nýbrž otázka zcela odlišná, a to „jak dosáhnout spásy?“. Křesťanství tedy není ani tak pokus o vysvětlení podstaty světa, nýbrž spíše pokusem o odpověď, jak být spasen. Jung trefně poznamenává, že velké náboženské systémy jsou především přípravou na smrt.

Slágr dneška: genetické manipulace – všeobecně se ví, že lze klonovat, respektive geneticky upravovat jedince, tedy jeho tělesnou schránku. Ale všem demagogům, ať už se jmenovali Hitler nebo Stalin nebo rodná strana, nešlo o tělo, ale o duši...

To je pravda. Chápeme, že barvu očí a barvu vlasů dědíme po rodičích. Těžko se nám ale už přijímá, že geny ovlivňují nejen naše těla, nýbrž i naše myšlenky, povahu, charakter... Evoluční psychologie dokonce říká, že nás geny ovlivňují i v takových oblastech, jako je volba partnera, romantická láska či žárlivost. Geny mají vliv na strach z noci, na úzkosti, deprese, strach z dravých či jedovatých zvířat, kreativitu, inteligenci, pozitivní či negativní emoce při vnímání vůni a pachů a na mnohé další. Jak to, že se nám někdo líbí, a jak to, že jsme žárliví? Jak to, že se tolik zlobíme, když někdo podvádí?

A teď velmi zajímavá souvislost: filosofie nikdy nepochybovala o tom, že je v nás cosi, co můžeme pracovně nazvat svobo-

Foto: Jan Smažinka

dí“. V náboženství se jedná o něco jiného. Jistě, informace mají svoji důležitost, ale jen jako odrazový můstek, to skutečně důležité je pravidelně skryto kdesi mezi řádky. Asi je užitečné vědět, že Nový zákon má 27 knih a že evangelisté byli čtyři, ale tyhle informace jsou samy o sobě bezcenné. Co je důležité, je neuchopitelné do slov, nazvěme to třeba víra. Profesor náboženství sice svoji intelektuální převahu má, ale v každém okamžiku si je vědom, že mnozí jeho studenti jsou možná mnohem blíž Bohu než on sám. Řekněme, že se studenti naučí znát noty, ale to, zda někdy v životě uslyší hudbu, je již mimo možnosti profesora.

Z vašich prací je zřejmé, že o evoluci ani v nejmenším nepochybujete. Neměl jste

da. Většina myslitelů se domnívá, že je to cosi nehmotného. Naše „já“ se přes všechny pokusy zatím vzpírá ryze materialistickému vysvětlení. Pro biologii to ale bylo vždycky trochu nepřijatelné, protože biologové vidí člověka spíše jako mechanické autíčko, řekněme soubor buněk a nic víc. Projekt lidského genomu je v tomto smyslu fascinujícím počinem. Začínáme si klást otázky, nakolik jsou to naše geny, nakolik prostředí a nakolik „my sami“, kdo určujeme naše jednání. A existuje vůbec to nějaké negenetické „já sám“? Myslím, že pojem svobody budeme moci v nejbližších letech vykroužit mnohem ostřeji než všechny generace před námi a molekulární genetika tak možná určí, co všechno geny v nás determinují a co všechno ne. Možná vyjde napovrch, co všechno v našem jednání je nevysvětlitelné našimi geny. Možná ale, že to dopadne ještě jinak. Škoda jen, že se toho nedožil Tomáš Akvinský. Zatím trvá, že filosofie má tendenci ignorovat v úvahách o myšlení člověka jeho hmotnou, genetickou determinaci, zatímco biologie škrtná jeho nehmotné „já“

– a v obou případech vzniká mrzák. **Je zřejmé, že naše dnešní jednání určují i desetitisíce let života našich vzdálených předků. Tady kdesi mají pramen i naše morální zásady. Tedy i partnerské nevěry například. Je člověk tvor polygamní nebo monogamní? A je polygamie zlo?** Takhle tu otázku nelze položit. Polygamie není zlo, podobně jako fotosyntéza není zlo. Polygamie je jev a přírodní jevy nejsou ani dobré, ani zlé, laskavé ani kruté, příroda jest a věci se v ní dějí bez morálního znaménka. Konec ledových dob nebyl dobrý a vlna tsunami nebyla špatná, ty věci se zkrátka staly. Ale zpět k polygamii. Je-li v přírodě velký hmotnostní rozdíl mezi samcem a samicí, můžeme téměř s jistotou usuzovat, že rozmnožovací strategií bude nějaká forma polygamie. Rypouši sloni, jeleni, kur domácí či gorily jsou názornými příklady. Pro nás jsou ovšem nejzajímavější naši nejbližší příbuzní, gorily a šimpanzi. Gorilí samec je až dvakrát tak velký jako samice a gorily skutečně vykazují harémovou strukturu. Pokud naopak pohlavní dimorfismus chybí, můžeme si vsadit na monogamii. Šimpanzi pohlavní dimorfismus vykazují přibližně ve stejné míře jako člověk. Rozmnožovací strategie šimpanzů jsou volné society, kde se se samicí v estru páří všichni dostupní samci. Na rozdíl od goril, kde v případě, že se harému zmocní nový samec, dochází k infanticidám, u šimpanzů není jisto, který ze samců je otcem mláďete, a mláďata proto nejsou samci napadána.

U našeho druhu je muž přibližně o 10 až 20 % hmotnější než žena, což je velmi důležitá informace. A další zajímavá okolnost: velikost varlat v přepočtu na tělní velikost. Gorily mají mnohem menší testes a tvoří mnohem méně spermií než člověk. Dává to smysl: boj je již vybojován a teoreticky stačí na jedno mládě jediná spermie. Šimpanzi mají naopak v porovnání s gorilami i s člověkem testes obrovské. K soutěži totiž dochází až v reprodukčním traktu samice, bitva, kterou gorilí samci vybojovali silou svalů, se u šimpanzů

už o tom mluvíme, my muži máme rovněž genetickou dispozici k agresi a ke znásilňování a nevyplývá z toho, že tak máme jednat. Svědomí, „já“, je víc než geny. A ve vývoji lidstva se stalo cosi podivného: v jedné chvíli své evoluce jsme se na rozdíl od všech ostatních živočichů začali ptát po dobru a zlu. Moc rád bych byl u chvíle, kdy náš první předek vytvořil první umělecké dílo, musela to být neuvěřitelně zvláštní chvíle, a teprve tehdy jsme v jistém smyslu přistáli na planetě Zemi. Ať jsme ateisté nebo věřící, naše sebe-

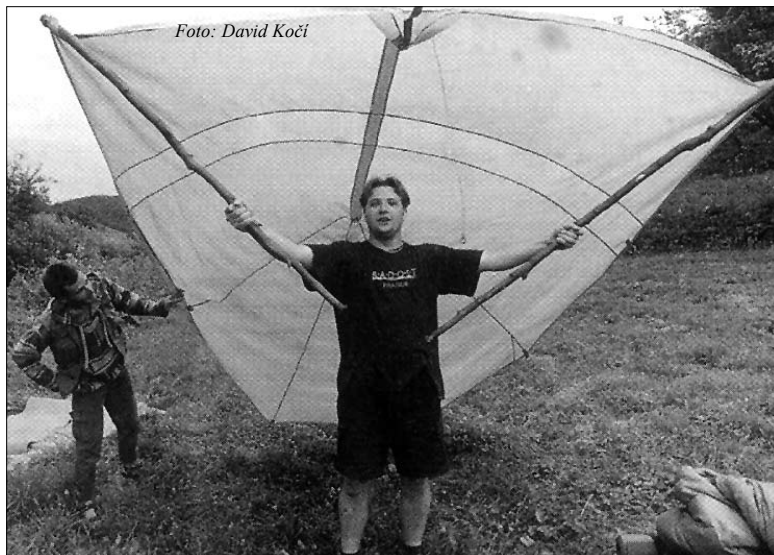

Foto: David Kočí

reflexe, svoboda, duše, chceli, naše touha po poznání a po výtvarnu, hudbě a tanci by nás měla znovu a znovu udivovat. Na vaši otázku tedy odpovídám: ano, dnes máme být věrní svým ženám a ženy nám, neboť jsme si to kdysi slíbili a neboť jsme lidé a ne zvířata.

Proč se jako jediní tvorové ptáme po dobru a zlu?

To nikdo neví. Z přibližně 30 milionů druhů organismů na planetě jen ten náš staví univerzity a kostely. Darwinismus je založen na myšlence, že přirozený výběr bude podporovat jedince, kterým se nejučinněji podaří předat své geny budoucí generaci, a že se tedy všichni v přírodě snaží o co nejvyšší fitness. Domnívám se, takhle to funguje v přírodě, ale ne u člověka. Jsme druh, který se evoluci vymkl z kloubů. Díky existenci lidské svobody mohou u našeho druhu existovat i výrazně odlišné motivy jednání, než je snaha o co nejširší předání genů budoucím generacím, a mnoho z nás zcela vědomě rezignuje na nevědomě úsilí všech ostatních organismů co nejvíce zmnožit své geny. Zenoví a křesťanští mniši se jaksí vzpírají darwinistickým představám o člověku. Umění a vědu rovněž nelze jen tak odsunout pod hlavičku „sexuální selekce“ (dlouhé tituly prý mužům slouží k témuž jako pávům dlouhé nadocasní krovky) nebo do příhrádky „maladaptace“ nebo „špatné memy“. Ať byli Jan Palach či svatý Šebestián motivováni čímkoli, touha po propagaci genů to zřejmě nebyla.

odkládá až do útrobu samice na úroveň gamet. Evoluční biologové proto se vzpomínkou na hvězdné války hovoří s nádechem humoru o tzv. „sperm wars“. I zde obrovská varlata šimpanzů dávají smysl: v loterii má větší šanci ten, kdo si zakoupil více losů.

Můžeme tedy uzavřít: Homo sapiens sapiens má větší pohlavní dimorfismus než šimpanz a menší než gorila. A za druhé: máme větší varlata než harémová gorila a menší než promiskuitní šimpanz. Závěr evoluční psychologie: u našeho druhu je přirozeným rozmnožovacím typem buď polygamie, nebo monogamie s občasnými nevěrami. A skutečně analýzou DNA se zjišťuje, že až neuvěřitelných 10% euroamerických dětí je vychovááno v rodinách, kde biologický otec a sociální otec jsou dvě osoby. Takže si zdánlivě můžeme oddechnout: vše je vlastně v pořádku, náš druh se chová podle předpovědi, v souladu s přírodou. Být nevěrný je pro náš druh přirozené, obvyklé, evoluční. Na manželské nevěry můžeme odpovědět pokrčením ramen: to jsou ty moje geny. Být naopak svému partneru věrný je pak logicky z evolučního pohledu něco nepřirozeného, neevolučního, nenormálního, skoro by se chtělo říct nesprávného.

Jenomže takto to není. Biologie totiž nemůže k žádnému jednání přiřadit morální znaménko plus nebo minus, to je již úkolem filosofie. Ať má být naším morálním vzorem kdokoli, gorily by to být neměly, a neměla by to být ani evoluční minulost našeho vlastního druhu. To, že nějaké jednání je přirozené, neznamená nutně, že je správné. Když

Pokračování článku v příští Okénku *Marek (Orko) Vácha (nar. 1966) absolvoval v letech 1985–1990 Přírodovědeckou fakultu Masarykovy univerzity v Brně, obor molekulární biologie a genetika. Poté vystudoval Teologickou fakultu na Palackého univerzitě v Olomouci, teologii studoval i v Bruselu a v roce 1996 byl vysvěcen na římskokatolického kněze. Absolvoval dvě expedice do Antarktidy, je autorem tří knih s přírodovědnou tematikou. Doktorská studia ukončil prací o lidském genomu. Je asistentem na Lékařské fakultě MU v Brně, kde učí lékařskou etiku, na Biskupském gymnáziu učí biologii a náboženství a působí jako výpomocný duchovní v Lechovicích u Znojma*

AKTUALITY

Česká křesťanská akademie v Letohradě vás zve na přednášku Jaroslava Achaba Haidlera: **O židovských hřbitovech a židovství dříve a dnes.**

J.A. Haidler je herec a ředitel Činoherního studia v Ústí nad Labem. Vedle překladatelské činnosti se věnuje dokumentaci židovských hřbitovů v Čechách a na Moravě. sobota 15.září v 19 h. v Orlovně

Před 100 lety se narodil JUDr. Alois Ruprecht. V předvečer jeho narozenin si připomeneme jeho milou osobnost při bohoslužbě v pondělí 17. 9. v 18 h. na Kunčicích.

Vernisáž výstavy řezbářských prací A. Benčíka a beseda „Jak vznikají knihy literatury faktu od nápadu k realizaci“ úterý 18.9. v 17 h. v obřadní síni zámku

10. ročník Běhu Terryho Foxe

čtvrtek 20.9. od 15 h. Václavské náměstí

Vernisáž výstavy kreseb Hany Zvolské doplněná básněmi Zdeny Koumalové sobota 22.9. v 17 h. oranžerie v parku

Do Osvětlení a Krakova jedeme s birmovanci 21. a 22. září. Máme ještě několik míst volných. Zájemci hlase na tel. 604858821.

Koncert: Laco Deczi

– CELULA NEW YORK

úterý 25.9. v 19 h. - SC Nový dvůr

Římskokatolická farnost, Město Letohrad a Oblastní charita Ústí nad Orlicí Vás zvou

28. září

na SVATOVÁCLAVSKOU SLAVNOST

Program:

13 hod. bohoslužby v kostele sv. Václava od 14:30 hod. na zámecké terase:

- Vítá Marčík se svým Teátrem

- žáci místní ZUŠ

- Tomáš Kočko Orchestr (etno-folková skupina inspirovaná hudbou z Moravy)

- k tanci a poslechu hraje skupina Wejvrat Bohaté občerstvení zajištěno.

Na cvičení rodičů dětmi srdečně zvou Orlové. Začínáme v úterý 2.10. v 16 hod. v Orlovně.

Oblastní charita Ústí nad Orlicí - středisko Letohrad pořádá 5. – 6. října PODZIMNÍ HUMANITÁRNÍ SBÍRKU ODĚVŮ, OBUVI A HRAČEK v průjezdu fary na Václavském náměstí v Letohradě:

pátek 5.10. - 14 až 17 hod.

sobota 6.10. – 9 až 11.30 hod.

Noste, prosíme, pouze čisté a nositelné oděvy a obuv. Sbirka je určena pro sociální šatník, který má Charita zřízen v Pobytovém středisku žadatelů o azyl v Kostelci nad Orlicí.

Další informace vám rádi poskytneme osobně na adrese: **Oblastní charita Ústí nad Orlicí**, středisko Letohrad, Na Kopečku 356, paní Marta Venclová nebo na telefonu: 465 621 281

Nedělní bohoslužby v 10.15 h. budou po dobu opravy orlického kostela v letohradském kostele.

Život Boží krtem přijali

4.8. Přemysl Doleček

4.8. Maren Josefína Kaplan

11.8. Tomáš Zippe

11.8. Lukáš Zippe

12.8. Ondřej Stejskal

12.8. Helena Andrášová

12.8. Ema Jana Jiroutová

Lásku, úctu a věrnost si slíbili

18.8. Ondřej Kaplan a Lucie Voláková

8.9. Jan Novotný a Jitka Schovajsová

Ke vzkříšení jsme vyprovodili

16.7. Zdeňka Barneta 73 let

14.8. Josefa Kouta 78 let

17.8. Marii Stejskalovou 77 let

Zápis z farní rady ze dne 30.8.

- Pan farář pozval pana Stanislava Adamec. Pan Adamec přečetl dopis s výhradami k úpravě orlického kostela (dopis uvádíme na str. 8). Pan farář přečetl také nesouhlasný dopis paní Marie Vychytilové a dopis pana Františka Vaníčka ml., který naopak píše, že je to krok správným směrem. Pan Adamec navrhl, aby před rozhodnutím FR byla uspořádána anketa mezi farníky.

- Pan Adamec připomněl nutnost opravy márnice u kunčického kostela.

- Po zvážení připomínek rozhodlo všech jedenáct členů FR pro přemístění bočních oltářů a kazatelny do muzea a zamalování obrazů na stropě. (Umístění oltáře na boku kostela odsouhlasila FU už minule.) Podrobnosti viz v článek p. faráře na str. 9.

- 5.9. budeme jednat o Svatováclavské pouti. *zapsala: Marcela Náhlíková*

BLAHOPŘÁNÍ FARNOSTI

Vážený pane učiteli Josefe Kudláčku, přejeme Vám k Vaším jednadvadesátí letům života všechno dobré.

- - -

Milá paní Ruprechtová, i Vám přejeme k Vaším narozeninám. Ať se Vám dobře daří a moc se Vám nestýská. Vzpomínali jsme na Vás také při Kunčické pouti.

PODĚKOVÁNÍ

Filiální kostel Nanebevzetí Panny Marie v Šedivci má od prosince roku 2006 nové digitální chrámové varhany. Darovali je z dědictví zemřelých manželů Hubálkových Šedivec čp. 33 manželé Václav a Jana Venclovi z Letohradu.

Jednomanuálový nástroj italské firmy VIS-COUNT typu Cantorum VI dováží do České republiky firma Organum s.r.o. z Olomouce, která zařizuje i potřebný servis. Vedoucí firmy pan Ing. Petr Čotek z Olomouce nástroj přivezl a předal paní varhanici Ing. Marie Malé.

Děkujeme za dar kostelu a za novou možnost doprovázet bohoslužby pěknou muzikou.

100 LET JUDr. ALOISE RUPRECHTA

Narodil se 18. září 1907 v Želechovicích na Moravě. Po vystudování se stal soudcem u Krajského soudu v Olomouci a po válce u Okresního soudu v Šumperku. Oženil se s Věrou Neumannovou, dcerou Františka a Marie Neumannových z kunčického hostince. Když se rodina přestěhovala na Kunčice, dojížděl za ní ze Šumperka. JUDr. Ruprecht byl téměř 7 let neoprávněně vězněn komunistickým režimem za vymyšlená obvinění velezrady. Nechtěl soudit podle předem vyhotovených rozsudků, odešel od soudu, a tím se znelíbil.

V roce 1953 ho zatkla státní bezpečnost. Po půlroční vyšetřovací vazbě ho u Krajského soudu v Olomouci odsoudili na čtyři roky za velezradu. Jako právník se odvolal, protože věřil ve spravedlnost, a podle jeho úsudku nemohl být trest tak vysoký. Následně byl spolu s celou tehdy souzenou a odsouzenou skupinou pražských lékařů převezen na Pankrác, kde se soud opakoval a všem byly tresty zvýšeny. JUDr. Ruprecht dostal sedm let, které si bez několika měsíců odseděl v Senici a Banské Bystrici na Slovensku a v Příbrami v uranových dolech. Jeho čestná povaha se projevila, když se za něho přimlouval jistý doktor u tehdejšího ministra spravedlnosti dr. Škody. JUDr. Ruprecht se domů dříve nedostal, protože odmítl nabízenou protislužbu – spolupráci s StB. Tak zůstal další tři roky ve vězení. Po návratu domů byl šťastný, že nikomu neublížil, a co bylo obdivuhodné, že v něm nebyla nenávist za prožitě utrpení. Pracoval jako dělník v n.p. Strojbal a v n.p. Hedva. Jinou činnost zastávat nesměl. Přitom ovšem pomáhal občanům svojí právní zkušeností. Přátelil se s kunčickou mládeží. Dbal na to, aby i v době nesvobody mládež žila kulturně a vyprávěl jim historii a měl v nich dobré posluchače. Nakonec byl zaměstnán jako právník v Lidovém spotřebním družstvu Jednota v Ústí n. Orli.

Doktor Ruprecht i ve velkém utrpení našel smysl života: Nikomu vědomě neublížit a potřebným pomáhat. Změny politického systému se již nedožil. Zemřel 4. ledna 1989. *Vladimír Švec, Letohradský zpravodaj*

Adopce na dálku

Projekt „Adopce na dálku“ běží již sedmým rokem. V celé královéhradecké diecézi je adoptováno víc jak 2280 indických dětí. Letohradská farnost společně s charitou adoptovala v minulých letech 8 indických dětí (4 dívky - Milan, Sheelu, Sylvii, Gracy a 4 chlapce - Pradeepa, Kirana, Johnsona, Vishwu).

Díky štědrému anonymnímu dárci, který na projekt „Adopce na dálku“ věnoval 60.000 Kč, jsme mohli letos přijmout do naší velké adoptivní rodiny další dvě děti – šestiletou holčičku Shilpu a devítiletého chlapce Anila. Z darované částky jsme mohli těmto dvěma dětem zaplatit studium na dobu šesti let. A protože se jedná o anonymního dárcce, chceme mu alespoň touto cestou upřímně poděkovat.

Charita v Letohradě je do projektu „Adopce na dálku“ zapojena od dubna 2000. Pomoc dětem spočívá ve sponzorování jejich vzdělávání a základní rodinné péče. Každé adoptované dítě dostane školní pomůcky, zaplatí se mu školné a cestovní výdaje. Z příspěvku děti také dostávají alespoň jedno plnohodnotné jídlo denně a je jim poskytována základní zdravotní péče. Minimální částka na jedno adoptované dítě je 5.000,- Kč na rok.

Při sbírce v roce 2006/2007 se v Letohradě vybralo neuvěřitelných **67.842,50 Kč**. Částku **60.000 Kč** jsme poslali našim adoptovaným dětem na vzdělávání. Čtyřem dětem jsme zaplatili rok studia (20.000 Kč) a dalším čtyřem dětem dva roky studia (40.000 Kč). Zbytek, tedy **7.842,50 Kč**, jsme poslali na projekt „Domky pro chudé“.

Těší nás, že lidí ochotných pomáhat je stále víc, a že stále více dětí má možnost získat základní vzdělání. Do sponzorování se mohou zapojit jednotlivci i celé rodiny, důchodci, mladé páry, studenti, různá společenství lidí, školy... Své příspěvky můžete

MATEŘSKÉ CENTRUM MOZAIKA

Centrum Pod střechou,
Taušlova 714, Letohrad

Po dvouměsíční prázdninové pauze opět zveme všechny maminky a tatínky s dětmi – především na mateřské dovolené, do mateřského centra v Letohradě. Nabízíme prostor, kde mohou rodiče získávat nová přátelství, navzájem si předávat své zkušenosti, poradit se a zároveň se také vzdělávat prostřednictvím pořádaných besed (v oblastech výchovy, psychologie a životního stylu). Mateřské centrum je i místo aktivního odpočinku – například při tvořivých dílnách, cvičení, hudebních činnostech a jednorázových akcích (jako jsou výlety, besídky, opékání, atd.). Děti mají možnost kontaktu s vrstevníky a mohou rozvíjet své schopnosti i dovednosti v nejrůznějších oblastech.

PROGRAM V ZÁŘÍ

Začínáme v pondělí 17.9.

PONDĚLÍ – od 10 do 11 h. **Cvičení na míčích** – vede paní Hana Štěpánková - protahovací, posilovací a zdravotní cviky na gymnallech; vhodné i pro těhotné

ÚTERÝ – od 16 do 18 h. **Keramika pro maminky** – jednou za 14 dní; nutné se předem přihlásit; cena 50 Kč/1 lekce

STŘEDA – zhruba jednou za měsíc: výlet s dětmi, beseda

ČTVRTEK – od 10 do 11 h. **Tvořivá dílna** – vyrábění dekorací apod. z různých materiálů
PÁTEK – od 10 do 11 **Zpívánkové tvoření** – vedou Pavla Zamazalová a Hela Poláčková - hudebně pohybové činnosti a výtvarná činnost pro nejmenší děti

Díky kladným ohlasům z předchozích setkání pokračuje **Kurz sebeobrany pro ženy** s lektorem René Nedvědem – lekce budou navazovat na úspěšnou sérii z jara. Nutné se přihlásit.

Termíny: 12.9. od 16 h., 20.9. od 16 h.

V případě zájmu je možné domluvit lekce i pro úplné začátečnice.

Možné změny termínů a více informací naleznete na webu: www.gakudo.estranky.cz nebo na níže uvedených kontaktech.

Více informací a jednorázové akce jako jsou výlety, besedy a tvořivé dílny k různým příležitostem, naleznete na plakátech, níže uvedených kontaktech, letáčích městského informačního centra a nástěnce centra Pod střechou.

**KONTAKTY: tel: 465 622 201,
731 402 336 tel.;;
e-mail: podstrechou@seznam.cz
www.uo.caritas.cz**

PODĚKOVÁNÍ

Při sbírce na opravu orlického kostela 19. srpna se vybralo 26.652 Kč. Děkujeme dárcům. Příští sbírka bude v neděli 16. září.

vhazovat do zapečetěných pokladniček umístěných od 9.září na Charitě a v kostele sv. Václava v Letohradě.

Všem dárcům upřímně děkujeme.

za OCH Ústí nad Orli.: Marcela Náhlíková

CENTRUM POD STŘECHOU

Od října opět nabízí zájmovou činnost dětem ze základních škol.

Keramika – tvoření výrobků z keramické hlíny, glazování.

- Konkrétní den bude ještě upřesněn dle možnosti lektorky.

- V případě většího zájmu budou děti rozděleny na pokročilé a začátečníky (jedna skupina v pondělí, druhá ve čtvrtek)

Paličkování – tradiční rukodělná aktivita s paličkami a bubínkem, návrhy předloh

- úterý od 16 do 18 hod., vede Marie Králíková

Modeláři – plastické modelování letadel, vojáků, bojových strojů ...

- ve středu od 15:30 do 18hod., vede Oldřich Chládek

Výtvarka – vyrábění z různých materiálů, netradiční výtvarné techniky, malování a kreslení, ve středu od 15:30 do 17 hod., vede Lída Šlesingrová, Simona Vostřelová

Jóga – pro dospělé, dvakrát týdně 2 hodiny (upřesníme v září), vede Eliška Čepelková

Všechny zájmové činnosti jsou vhodné i pro začátečníky. Jednotlivé dny a časy se mohou ještě upravit podle možností lektorů a dětí.

Jednotlivé činnosti budou probíhat pouze v případě určitého počtu přihlášených dětí (nejméně 6 zájemců).

Přihlášky lze vyzvednout a odevzdat v centru Pod střechou.

Více informací na uvedených kontaktech: mob.: 731 402 336 tel.: 465 622 201,

e-mail: podstrechou@seznam.cz

ZÁŽITEK NA KOPEČKU

Kdo vystoupal v podvečer poslední srpnové neděle na Kopeček, byl obdarován nevšedním zážitkem.

Básně z dětského světa R.L. Stevensona, „Zahrada dětství“, zřejmě nikdo z nás neznal. O to víc jsme užasli, když nás účinkující „vzali za ruce“ a dovedli nás nazpět do krajiny dětského žasnutí. Po létech jsme znovu „vylezli na strom, pozorovali svůj stín, putovali cizími krajinami a plavili se po mořích ...“

Děkujeme panu Milanu Friedlovi za nádherný přednes, paní učitelce Janě Kinscherové a slečně Markétě Dominikusové za krásný hudební doprovod. Děkujeme také všem návštěvníkům, neboť každý přispíváme k atmosféře vnímání a setkání.

Pan Friedl nám na říjen nabídl další krásný literární pořad „Božskou komedii“ Aligieri Danteho.

Nenechte si tuto příležitost ujít.

Pan Milan Friedl - režisér, scenárista, herec, recitátor, zakladatel Lyry Pragensis, spolupracovník Divadla hudby, Čs. rozhlasu a televize ..., nám svým přednesem otevírá biblická čtení při bohoslužbách letních měsíců, kdy pobývá na Pastvinách. Po několikalet nás také pohostí celovečerním literárním pořadem. I on sám oceňuje vysokou úroveň hudebního doprovodu paní Jany Kinscherové a slečny Markéty Dominikusové.

PODĚKOVÁNÍ

Kunčická pouť se opět vydařila. Hasiči, přesto, že vyhořela stavba podla a jejího zázemí, pohotově zareagovali a vše zařídili a připravili. Děkujeme všem, kteří přispěli programem, výtečnou kuchyní a pomocí.

Skauti slaví

1. srpna 2007 se uskutečnila významná celosvětová akce skautů. V rámci oslav 100 let skautingu byly tento den na celém světě pořádány „Výstupy na vrcholy“, které spočívaly v obsazení co největšího počtu vrcholů hor, kopců a kopečků od Japonska až po Spojené státy Americké. Ani skauti z našeho kraje, a tudíž také z našeho letohradského střediska, nezůstaly pozadu. Vzhledem k tomu, že skauti chtěli přivítat nový den na Králickém Sněžníku, symbolu pardubického kraje, bylo nutno zvolit netradiční formu nočního výstupu. Skupinka skautů a skautek vyrazila z Letohradu večer 31. července a po strastiplném výstupu (zřejmě se někde podařilo překročit bludný kořen) zdolala v časných ranních hodinách 1. srpna vrchol tohoto překrásného horského masivu. Odměna byla opravdu velmi neobvyklá, neboť se skautům přímo u pramene řeky Moravy ukázala tlupa kamzíků vedená statným kozlem, který byl, jak už to u kamzíků bývá, nesmírně zvědavý a nechal se několikrát zvěčnit na fotografii z nepatrné vzdálenosti. Okamžik skutečně nezapomenutelný.

Svíтанí na Králickém Sněžníku sice nebylo zrovna slunečné, ale i tak mělo svoje neopakovatelné kouzlo a vzpomínka na něj rozhodně zůstane natrvalo zapsána v našich srdcích. Nový den naši skauti přivítali spolu s dalšími mladými lidmi nejen z dalších středisek našeho kraje, ale i z kraje olomouckého a také se skupinou polských harcerů. Ve 12 h. byla na vrcholu vztyčena malá kamenná mohyla, do které byl na památku tohoto dne vsazen pamětní kámen se znaky Junáka a Pardubického kraje. Všichni zúčastnění také dostali nášivku se symbolem Králického Sněžníku a Junáka a pamětní list.

Letohradský zpravodaj

OPRAVA ORLICKÉHO KOSTELA

Několik let opravujeme orlický kostel. Po opravě trámů střeš, položení nové krytiny, odvodnění základů, omítnutí věží, opravě márnice a její přebudování na toalety, opravíme vnitřek kostela.

(Náhrobky venku trpí. Lavice dožily. Elektroinstalaci nelze dále používat. Ozvučení je nedostatečné. Před sto lety byly rozpadlé cihly pod lavicemi nahrazeny betonem. Jenže ten plochu podlahy neprodyšně zalil a vlhkost ze země se tlačila do zdí a stále narušovala omítku.)

Náhrobky přemístíme zvenku dovnitř kostela. Opravíme praskliny ve zdivu a vnitřní omítky, položíme novou elektroinstalaci a novou dlažbu (na místech stávajícího betonu). Odbouráme betonový stupeň prodlužující presbytář (úprava z konce šedesátých

let), abychom získali větší prostor k sezení. Vymalujeme kostel a pořídíme nové osvětlení a ozvučení.

Jak to nejdříve půjde, pořídíme nové lavice a židle.

Požádali jsme o stát o financování na obnovu obrazů křížové cesty a jejich rámu. Restaurování bude rozložena na tři roky; začne příští rok.

Až po této opravě, až budeme mít peníze na nové lavice, uspořádáme interiér. Ale už teď jsme začali rozpravu o možnostech jeho uspořádání.

Původně jsme si mysleli, že zvedneme presbytář o dva stupně, aby bylo lépe vidět na oltář. Ale nabízí se také možnost uspořádání prostoru podle potřeb dnešní liturgie.

Ve staré liturgii stál i kněz tváří dopředu - podle toho byly kostely stavěny. Nové kostely jsou už stavěny podle obnovené liturgie - k uspořádání okolo stolu Páně - ten je středem bohoslužebného prostoru.

V orlickém kostele (v každém to není možné) ale můžeme uspořádat prostor k liturgii tak, abychom si mohli být navzájem blíže okolo stolu Páně. (I doma - sejde-li se nás více, uspořádáváme stoly tak, abychom mohli sedět okolo nich.)

Před bočním jižním vchodem vybudujeme dřevěný vyvýšený stupeň pro stůl Páně. Účastníci bohoslužeb budou sedět okolo - viz připojený plánek.

K sezení chceme pořídit nejen lavice, ale i židle. Lavice mají, zvláště pro starší lidi, větší stabilitu, židle jsou výhodnější pro možnost nejrůznějšího uspořádání prostoru.

Pro jiné akce bude možnost celý prostor přizpůsobit podle potřeby. Např. při koncertu budou hudebníci vpředu (v dosavadním presbytáři) a nebudou si konkurovat s oltářem. Lavice se otočí dopředu směrem k „jevišti“, (lavice nebudou spojeny v bloku, každá bude jednotlivě). Židle se rozestaví podle potřeby v „hledišti“.

Oprava interiéru kostela je příležitost k vylepšení. Známe to ze svých domovů. Ceníme si křížové cesty, ale je pro náš kostel příliš veliká a celý prostor dost dusí. Proto jí chce poněkud převést. Bývalé boční oltáře a kazatelna se dávno nepoužívají. (Boční oltáře sloužily ke sloužení mši, pro další kněze - dříve sloužil každý kněz mši samostatně.) Provedení bočních oltářů je jen slušnou truhlářskou prací, ale nevalné umělecké ceny, zrovna tak jako Umlafovy obrazy, které jsou navíc stejné jako na Kunčicích. Kazatelna je pěkná, ale překáží. Sošky, kterých si ceníme, máme už asi 15 let uloženy na bezpečném místě kvůli vykrádání kostelů (tak to je v řadě kostelů). Oltáře a kazatelna zůstanou naším majetkem, jen je propůjčíme do muzea na zámku. (Do kazatelny vrátíme sošky - na zámku je důkladné bezpečnostní zařízení).

Na místo oltářů zavěsíme dva obrazy křížové cesty.

Obrazy na klenbě kostela snižují krásu kostela. My jsme si na ně zvykli, a někteří lidé

k nim mají pochopitelně citový vztah, ale úrovní malby neodpovídají výtvarné úrovni kostela. Ten, kdo je pořizoval, to myslel dobře, ale bylo dost opovázlivé je na barokní strop namalovat (představte si, že by je někdo namaloval na strop letohradského kostela).

Věříme, že kostel novou úpravou získá. Navíc nic z dnešních úprav není nevratné. Nic neničíme. I obrazy na stropě budou jen zamalovány, kdyby je náhodou někdo chtěl obnovit, stačí umýt novou malbu.

Nic z vybudovaného nebude nevratné. Při birmování jsme seznámili pana biskupa Dominika Duku s naším záměrem.

Rozpočet opravy:

Oprava zdí a omítek, přemístění náhrobků a vymalování kostela bude stát 700.000 Kč.

Grant Krajského úřadu v Pardubicích činí	500.000 Kč
Město Letohrad přispěje	85.000 Kč
farnost dodá	115.000 Kč

Novou elektroinstalaci, osvětlení, ozvučení, dlažbu a nové lavice si musíme pořídit sami. Předběžný odhad činí 2 miliony Kč. Ještě neznáme cenu za osvětlení.

Zatím máme 941.142 Kč.

Získali jsme:

za prodané pozemky v minulých letech	526.800 Kč
sbírka 22.4. 2007 vynesla	27.520 Kč
sbírka 27.5. 2007	17.173 Kč
sbírka 17.6. 2007	21.223 Kč
sbírka 15.7. 2007	22.626 Kč
sbírka 19.8.	26.652 Kč

Na nové lavice jsme do dnešního dne dostali, převážně od starších lidí 325.800 Kč

Celkem 966.794 Kč

Potřebujeme tedy ještě přes jeden milión získat. Prosíme Vás o pomoc.

Každou třetí neděli v měsíci pořádáme na tuto opravu v kostelech farnosti sbírku.

Peníze je také možno poslat přímo na účet: 1323857329/0800, var. symbol 123 (zřízený na tento účel). Po obdržení potvrzení v bance darující dostane na faře potvrzení o převzetí finančního daru.

Děkujeme Vám všem, kteří jste na opravu kostela přispěli.

Děkujeme Vám, kteří přispějete penězi nebo prací.

Václav Vacek, farář

OPRAVA ORLICKÉHO KOSTELA

Názor části členů farnosti na přestavbu v orlickém kostele

Orlický kostel má za sebou pohnutou historii pravděpodobně 3 přestaveb, z nichž poslední se uskutečnila v letech 1709-1711. Od této doby je vybavován svými farníky různým způsobem, od darů pana hraběte nebo faráře, kteří dávali ze svého přebytku, až po dary těch nejméně bohatých v obci, kteří dávali ze svého

nedostatku. Většinou ty nejmenší dary měly větší morální váhu než dary veliké, často pořízené rovněž z peněz těch chudých. Za 300 let své existence tak většina rodin pokládá tento kostel i za svůj majetek, o kterém chce také rozhodovat a být slyšena.

V současné době začíná probíhat vnitřní oprava a přestavba kostela, jejíž forma byla rozhodnuta souhlasem farní rady, avšak bez časově širší diskuze zbytku farní obce. Podstatný vliv na způsob rozhodování měl p. farář Vacek, který po poradách s řadou odborníků z oblasti architektury, památkové péče, církevní liturgie a muzejnictví rozhodl o zásadních úpravách interiéru kostela. Uvedenou skupinou prosazovaná úprava spočívá v přemístění obětního stolu na boční stěnu kostela, před boční dveře, uspořádání nově vyrobených lavic do půlkruhu kolem obětního stolu, odstranění obou bočních oltářů a kazatelny do muzea a zabilení všech nástropních maleb pocházejících z roku 1931. Celá akce je prezentována na internetových stránkách farnosti, avšak jenom zlomkovitě, bez zamýšleného odstranění oltářů, kazatelny a maleb stropu. Stejným, neúplným způsobem také ve farním časopise Okénko č.7-8/2007.

Uvažované přemístění obětního stolu, doprovozené půlkruhem lavic je pro způsob stavby orlického barokního kostela zcela netypické, pro mnoho farníků násilné bez hlubšího smyslu (důvody liturgické jsou nepodstatné pro většinu návštěvníků kostela) a staršími obyvateli obou vesnic těžko přijatelné. Řešení je vhodné spíše do moderního kostelního prostředí. Jedná se však o řešení, které není nevratné a po prověření časem nebo příchodu jiného farního správce, může být vráceno do původních míst. Zcela špatný a nepřijatelný se nám jeví však záměr odstranění bočních oltářů a kazatelny, která již dnes postrádá všechny své nejhodnotnější části (figurální výzdobu). Jedná se o předměty barokní kultury s historickou cenou, které jsou jmenovány v odborných publikacích (E.Poche, Umělecké památky Čech sv.2, ČSAV Praha, 1978, s.540) a jejich přestěhování znamená jak symbolické znehodnocení jejich významu a místní historie, tak riziko jejich poškození transportem, poněvadž již dnes potřebují spíše konzervaci než změny, způsobené namáháním při demontáži, transportu a změnou klimatických podmínek při skladování. Momentální záměr reorganizace prostoru kostela se nemusí časem z různých důvodů ukázat jako dostatečně uvážený, v každém případě však způsobí názorový rozkol mezi farníky, dělící se na stranu příznivců a odpůrců p. faráře, poněvadž on je pokládán za hlavního architekta změn. Tato cena se nám zdá velmi vysoká, vůči jeho osobě v mnoha směrech nespravedlivá a v dnešní duchovně labilní době celkově neuvážená. Rovněž konfrontační způsob jejího provedení je špatný a necitlivý.

Zcela zbytečné a pro mnoho obyvatel obou vesnic těžko přijatelné, je plánované zabilení obrazu sv. Václava s pozadím Orlice. Je to

obraz bez historické hodnoty (1931), avšak má velkou hodnotu obliby lidu. Pokud se uskuteční, zvýší pouze pachutí nad přehlíživým způsobem jednání.

Na závěr chceme prohlásit, že si velmi vážíme snahy p. faráře o dobrý stav našeho kostela, pokud si však někdo představuje, že odpor obyvatel vesnic proti částí záměrů jeho současné přestavby je pouze marginální, nemá pravdu. Lidé se často bojí nebo stydí vystoupit veřejně, poněvadž cítí, že v argumentaci s p. farářem nemají šanci a jejich argumenty se budou jevit směšnými. Liturgické, architektonické i památkářské představy a hodnocení se časem mohou měnit a v nemalé míře jsou některá rozhodnutí a porady činěny odborníky, kteří sami do kostela ani nechodí a jejich poměr k našemu regionu je pouze vzdálený. Podle našeho názoru není hlavním posláním vesnického kostela prosazování slohové nebo liturgické čistoty prostředí, ale šíření vzájemné lásky a porozumění, jejichž cena je daleko větší. To však, jak se zdá, v tomto případě zklamalo a poražení budou všichni.

Času je málo, možná že už je pozdě. Přesto doporučujeme uskutečnit širší anketu v obou obcích a svobodné vyjádření obyvatel k jednotlivým částem uvažovaných změn. Výsledek bude spravedlivým a jasným argumentem pro další postup, pro obě strany sporu. Taková akce se dá provést velice rychle. Věříme, že nějaký průzkum názorů, který se měl dávno uskutečnit předem, by uvítala i konzistoř v Hradci Králové, které sice byla o záměru informována, snad i souhlasila, pravděpodobně však nemá skutečnou představu o pravém stavu věci.

Výše uvedený názor nemá být pamfletem na kohokoli ze zúčastněných, ale pouze pokusem části obyvatel s jiným názorem, zvrátit nebo ospravedlnit výše uvedené jednání.

30.8.2007

Stanislav Adamec, Orlice
Ladislav Sýkora, Kunčice

Vážený pane Adamče a Sýkoro,

děkuji za Váš dopis. Vážíme si Vás i Vašeho zájmu o dědictví předků.

Naše původní verze opravy omítek a vymalování kostela nepočítala s úpravami o kterých vedeme řeč. Nabídlý se až během při-

prav na opravu, která musí být letos hotová, protože jsme na ni dostali dotaci. Máte pravdu, že informace o opravě mohla být lepší. Jenže o prázdninách Okénko nevychází a na webových stránkách jsme nestihli doplnit článek o dalších opravách. Ale už přes měsíc vedeme debatu po bohoslužbách na Orlici o uspořádání kostela. Naposledy jsme mluvili na Kunčické pouti. Rozhovoru se účastnilo pět lidí (pan Ladislav Sýkora byl zaměstnaný s organizováním poutě, s ním chci ještě mluvit). Klidně jsme debatovali, každý mohl přijít alespoň poslouchat. Proč by měl mít někdo strach, že by byl zesměšněn pro své názory? Stalo se tomu někdy tak? Snažíme se přece o úctu k druhým i k sobě.

Na začátku jsme, po hlasování v kostele, odhadovali, že je asi čtvrtina proti nové úpravě. Teď po debatách si myslíme, že je to mnohem menší skupina. Doufáme, že jim dostatečně vysvětlíme důvody pro zamýšlenou úpravu kostela.

S Farní radou jsme pečlivě vážili všechna pro a proti s vědomím odpovědnosti. Té jsme přece povinovani farností, církvi, společnosti a Bohu. Chceme našemu kostelu pomoci a ne jej poškozovat. Pozvali jsme si řadu znalých a vážených osobností, místních i cizích. Členové Farní rady nejsou povrchní a neuvážliví lidé. Za každým z nás je také nějaká práce – i pro farnost. Neopravujeme první kostel. A prospěšné úpravy kostelů za P. Karla byly mnohem radikálnější.

K novému uspořádání liturgického prostoru nás vede pádný důvod - být bližší oltáři a jedni druhým. Kostel tím nijak neutrpí.

Pracovníci Památkového ústavu památky chrání a nedovolili by nám nic barbarského udělat.

Navíc o mě, za dobu co jsem v Letohradě, může každý vědět, jaký vztah mám k historii hezkým větcm a dědictví otců.

Prosím každého, nepodezřívajte nikoho z nás z povrchnosti. Farář nikoho z Farní

rady nezmanipuloval. Členové FR jsou dospělí lidé a osobnosti (farnost si je zvolila).

Mluvme spolu, vyslechněme se navzájem, ať poznáme vzájemné obavy, stanoviska i důvody. Všechno se nedá napsat do článku. Nerad bych, aby vznikla nějaká nevráživost nebo zatrpkllost. Ptejme také mladých, jsou vzdělaní a dostali se do světa.

Vážím si každého, jeho znalosti a práce, ale také my máme svá vzdělání a hřivny, za které budeme skládat účty. Potřebujeme se rozhodovat s výhledem dopředu a nemůžeme ustrnout. Navíc

máme ve farnosti mnoho kostelů a zařízení, které se nám rozpadá. Sháníme prostředky na jejich udržení, ale stát na památky přispívá méně a méně. Hospodářská úroveň západní společnosti je zřejmě na vrcholu a zřejmě už neporoste. Každý, kdo něco ví o ropě a energetické krizi, to potvrdí. *Václav Vacek, farář*

DO SLOVINSKA ZA PRADĚDOU

Někdy o letošní zimě mě napadla věc, která mě nikdy předtím nenapadla: že bych se měla jet podívat do míst, kde v 1. světové válce padl můj praděda. Na začátku prázdnin jsme se tedy vydali do překrásné alpské krajiny, kde se před 90 lety vedly nejtvrděší horské bitvy všech dob. Svým rozsahem, krutostí a počtem padlých, bývají přirovnávány k Verdunu.

O 1. světové válce se nikdy moc nemluvalo, a přitom se obyčejných lidí dotýkala daleko víc než ta druhá. Byla velká nouze o základní potraviny a po všeobecné mobilizaci musely veškerou práci v hospodářství a na poli zastat ženy s dětmi. Můžeme říci, že tato válka je i v nás, lidech 21. století, zapsána geneticky. Naši dědové a pradědové – obyčejní vesničtí chlapi a kluci – zažili válečné hrůzy na vlastní kůži a naše babičky a prababičky – obyčejné vesnické ženské a holky – zažily jejich následky v podobě ztráty nejbližšího člověka, manžela, táty, živitele rodiny. (U kunčického kostela je pamětní tabule se jmény 25 padlých, u orlického kostela je památka na 21 padlých, na letohradském hřbitově jsou pomníčky 41 padlým.)

V květnu 1915 manifestem „Mým národům“ oznámil František Josef zradu italského společenství a povolal vojáky na italskou frontu, (nezapomněl přitom prosit Všemohoucího, aby žehnal našim zbraním). Do 1. světové války narukoval z českých zemí asi milion mužů (tvořili 3. největší skupinu mezi 12 národnostmi habsburské monarchie) a bojů na sočské frontě v letech 1915-1917 se účastnilo na 50.000 českých mužů ve zbraní. Přestože byl podíl našich vojáků na konečném vítězství nezanedbatelný, stali se z nich nakonec smutní hrdinové. Nové Masarykově republice se bojovníci v císařském rakousko-uherském kabátě ideologicky nehodili. Masaryk prosazoval legionáře a císařští vojáci byli považováni málem za zrádce národa. Také komunističtí historici se o českých vojácích záměrně nezmiňovali. Přitom Češi ze sočské fronty byli hodnoceni velitelstvem italské armády, ale i současnými rakouskými historiky, jako stateční, houževnatí a drsní vojáci, kteří se „raději v kavernách nechali zabít, než aby se vzdali.“ Na největší válečné nasazení Čechů v historii i na 10.000 našich padlých na sočské frontě jsme na dlouhé roky zapomněli. Až po r. 2000 z iniciativy europoslankyně Jany Hybáškové, historika Josefa Fučíka a dalších, se začíná náš stát zajímat o to, že ve Slovinsku se vedle monumentálních kostnic italských vojáků krčí zpustošené hroby českých bojovníků. V současné době je díky příspěví EU valná část hřbitovů důstojně upravena, bohužel ale zmizely štítky se jmény padlých, takže najít dnes hrob konkrétního vojáka je takřka nemožné, (pokud to nebyl vysoký důstojník).

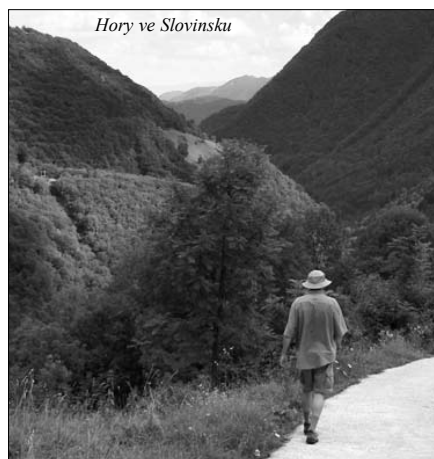
Praděda Josef Filip pocházel z Mistrovic. Do války narukoval v r. 1914 k 98. pěšímu pluku Vysoké Mýto. Když 1. listopadu 1916 u Hudilogu umíral, bylo mu 37 let a doma

ho čekala žena Františka a čtyři děti: 11letý Josef, 7letá Hedvika, 3letý Petr a měsíční Marie. Františku s dětmi zase čekal tvrdý život, protože zůstali sami...

Náš výlet byl trochu tajuplný, protože jsme poznávali něco z tajuplnosti života našich předků. A dobrodružná, přímo plná vášní, byla už první noc. Do Bovce totiž přišla vichřice a moc nechybělo, aby nám odnesla stan. Naštěstí neodnesla, jen na něj spadly dvě pořádné dvoumetrové větve ze stromu, pod kterým jsme spali, a ráno jsme se brodili kroupami. Bylo 5 stupňů a my jsme na kůži promoklí prozkoumávali první hřbitov v Logu pod Mangartom, jediný se jmény padlých. Ten den nás kromě Logu čekalo ještě 8 dalších vojenských hřbitovů (Bovec, Tolmin – německá kostnice, Loče, Modrejce, 2 hřbitovy v Lipě, Gorjansko, Dutovlje).

Hudilog na běžné turistické mapě Slovinska není vyznačen, takže jsme se orientovali podle staré vojenské mapy, podle níž jsme ale vesnici bez problémů našli. Uprostřed malé obce s nanejvýš deseti domy je dnes umístěna pamětní tabule s českým textem: „V roce 1917 za 10. a 11. italské ofenzivy u řeky Soči úspěšně bojovalo v rakousko-uherské obraně od Konstanjevice přes Hudilog a Brestovicovou dolinu až k pobřeží Jadrana 9 pluků ze zemí Koruny české. Bylo to největší bojové soustředění českých vojáků za 1. světové války.“

Vzpomínáme zde s hlubokou úctou padlých z obou zúčastněných stran. Stali se nejen svědky krutosti války, ale jejich památka nás nabádá k trvalému míru a přátelství mezi národy.

Byly to pěší pluky: č. 3 – Kroměříž, č. 11 – Písek, č. 21 – Čáslav, č. 28 – Praha, č. 73 – Cheb, č. 91 – České Budějovice, č. 98 – Vysoké Mýto, č. 100 – Těšín, č. 102 – Benešov.“

Tak tady někde se praděda se svými kamarády bili za Rakousko-Uhersko! Dnes už se nám těžko chápe jejich pocit povinnosti a statečnosti, se kterou bojovali za mocenské cíle svého státu – o nějaké přehnané lásce k Rakousko-Uhersku asi nemohla být řeč... Ten den jsme navštívili 9 vojenských hřbitovů, na kterých bylo pochováno řádově 30-40.000 padlých z obou válečných stran. Bylo nám z toho – mírně řečeno – úzko. I když ale

chodit po vojenských hřbitovech není totéž, jako chodit po lázeňské kolonádě, je dobré sem jet a vidět, kudy prošli naši předkové, jakým tvrdým přírodním podmínkám byli vystaveni, pochopit něco z jejich života...

Vedle nasazení moderní bojové techniky a otravného plynu, vedle nelítostných bojů muže proti muži, byl neodbytnou trýzní vojáků hlad, a co horší - žízeň. V gigantickém vápencovém masivu bez vody nebylo možno ukrýt se před vedrem ani před zimou a prohloubit zákop o 5 cm za noc bylo považováno za úctyhodný výkon...

Vzpomínka desátníka Karla Kozelky z 28. pěšího pluku z archivu Ústavu etnografie a folkloristiky AV ČR: „*Talijáni měli zabetonovaný feldkanóny a fix do nás řezali. To bylo celej den, jako dyž se sype sklo, už sme si toho ani nevšimali. Moc tam našich kluků poranili a voddělali. My jsme leželi ve skalách, byl to vápenec. Tři dny nám nedali jíst ani pít. Tam pralo slunce, celej den byly ty kameny rozpálený a my sme na tom leželi. Místo slin sme tahali z huby zelenou mázdu. Hejtman Pekárek vobíhal naše hnízda. V našem ležel kadet a stěžoval si, že jsme nedostali jíst a pít. Voni to dělali tak, že nám to nesli, a dyž přišli na vrch, tam prala italská artilerie, tak to vylejvali a řekli, že nám to donesli. Hejtman Pekárek je nechal všechny uvázat a pak museli chodit pravidelně. Dyž to něktej vodnes, vodnes, poněvadž my sme padali taky.“*

Mnozí vojáci měli štěstí a z války se vrátili. Bylo to opravdu štěstí? Co si asi v sobě nosili až do konce svých pozemských dnů, když ve spoustě autentických výpovědích vojáků zaznívá slovo „šilenství“...?

František Skála z Kunčic vzpomíná ve svém válečném deníku z let 1914-1918, vydal Otaava Kyšperk 1937:

„Válečná bouře se rozpoutává znovu. Předšlé dny rakouské dělostřelectvo mlčelo, ale dnes odpovídá stejnou měrou. Jednotlivé úseky jsou zasypány mračny střel, vzduch i země se chvějí. Nad frontou roste neproniknutelná zeď dýmu a prachu. Obrovské granáty rozrývají sporou prst a víří ji do vzduchu. V pekle nemůže být větší rachot a oheň. Ani skalní útesy neodolávají. U Jamiana se zřítilo kus skály. Náboje jsou plněny otravnými plyny, žlutý chlorový dým a dusivý špach brání dýchání. Kulturní vyspělost lidstva vrcholí ve strašném oboustranném ničení. Co člověk vynalezl, obrací proti sobě.“

„Účinky palby jsou hrozné. Dolina rezervní setniny 15. pluku byla zasažena granátem. Jediný výbuch způsobil téměř sto obětí. 48 mrtvých a právě tolik raněných se válí v krvi. Ranění nařikají a přímo strašně vyjí. Jejich zvuky drásají nervy a drtí mozek. Nervy na více nestačí, lidé propadají šilenství. Jedni jsou apatičtí se všemi příznaky zblbnutí. Z jiných se stali tiší blázni a jiní jsou úplně vyčerpáni. Za jediný den musel 15. pluk odvést přes 300 podobně postižených. I plu-

NÁŠ ROZHOVOR

Paní Helena Hrabovská (1937) z Lanškrouna vzpomíná na památku svých rodičů:

Jsem Polka, narozená na Ukrajině ve vesnici Dobropole, okres Bučac. Toto území patřilo kdysi Polsku, takže zde žila spousta smíšených polsko-ukrajinských manželství. Tatínek, František Winnicki, se narodil r. 1910 a maminka, Julie Winnicka, r. 1912. Když se v rodině narodil syn, měl národnost automaticky po tátovi. Bydleli jsme sice ve vesnici u silnice, ale trochu stranou, takže přímé sousedy jsme neměli. Lidé, kteří dělali na okolních polích, k nám chodili do studně pro vodu. Měli jsme malé hospodářství a pěkný domek se čtyřmi místnostmi. Už jako šestiletá jsem chodila pást krávu, kterou jsem měla ráda, takže jsem ji občas držela láskyplně za roh, a když se kráva ohnala hlavou po mouchách, tak jsem letěla taky... Jsou to takové střípky, které si z této doby pamatuji, ale na památku svých rodičů vám o této době musím vyprávět, i když víc věcí mám z pozdějšího tatínkova vyprávění.

Jednou k nám takhle přišla pro vodu neznámá hezká paní. Druhý den přišla zas a řekla tatínkovi, že jsou Židé, že se skrývají v poli a že potřebují schovat. Byly to tři sestry: Geňa, té bylo 28 let, se svým manželem k nám přišla těhotná, Máňa 26 let a Linka 18 let. Než přišli k nám, bydleli všichni v Trembovli, což bylo asi 30 km od nás a té prostřední tam Němci zabili manžela a dvě děti. Tihleli ostatní stačili utéct. Někdo je pak přechovával, vzal si od nich všechno, co měli a pak jim pod záminkou razie po domech řekl, ať utečou pryč... Asi týden se skrývali v poli vedle našeho domu a pozorovali nás, až se Máňa rozhodla jít za tatínkem a všechno mu říct. Banderovci řádili a Němci taky... Tak je tatínek vzal a schoval do studně. Vynadali skruže, podkopali se pod dvorek, udělali lešení jako třeba v dolech a tam žili 8 měsíců. Geňa, ta nejstarší, tam porodila dítě, které ale zemřelo. Tak za tmy s manželem vylezli a tu holčičku zakopali... A táta mi říkal: „Ty seš taková malá šikulka, budeš jim do studně nosit jídlo!“ Tak jsem jim vždycky do studně spustila jídlo, aby rodiče nevzbuzovali pozornost, že jsou často u studny, a taky jsem po nich vynášela fekálie... Tatínek mi často kladl na srdce, abych to nikomu neřekla. A já jsem to opravdu neřekla nikomu dospělemu, ale jednou jsem to prozradila své kamarádce. Ona to řekla svému tatínkovi, jenže ten našťástí kamarádil s mým tátou, takže nakonec ty Židy asi 4 měsíce přechovávali společně, a navzájem hlídali jeden druhého.

kovní adjutant, hejtman, sedící v bezpečné kaverně, sešlel. Jedni se modlí, jiní leží v smrtelných úzkostech s obličejí přitisknutými k zemi a rukama roztaženými. Lidé šediví v několika hodinách. V těchto strašných chvílích se člověk cítí úplně nicotným...“

František Kylar z Kunčic čp. 47 (na konci války vážil 45 kg!) vzpomíná:

„...Zažil jsem jednu hroznou noc na této službě. Po celý 6 h se stálo na místě, stále lilo, při tom prudký studený vítr a Talián do toho řezal až hrůza. Za takových situací bylo již člověku jedno, dostane-li již ránu, která by vše ukončila! Promočení, zimou zkrchlí, ani zakouřit jsme si nesměli. Druhý den nemohl jsem se postavit na nohy, jak mě chytly revma. Útrapy byly to takové, že až vyvolávaly přání jakéhokoliv ukončení...“

(...) Je předvečer generálního útoku na italskou frontu 23.10.1917. Do podkopu k nám leze velitel čtyř kadet asp. Hirsch. Podává přesně instrukce na ranní „angriff“ (útok) německy i česky. Každý muž dostává ještě 6 ručních granátů a několik světelných raket. Ku konci rezolutně podotýká: „Kdo za útoku odváží by se nějakým způsobem zůstatí zpět, bude na místě zastřelen.“ Bubnová palba děl všech kalibrů začíná. Po celou noc nervovým rozrušením a stoupající palbou oka nezamhouříme. Ráno fasujeme masovou konzervu místo menáže na celý den. Někteří se ihned pustí do jídla. Já do jídla chuti nemám. Také pro případ průstřelu břicha se to nedoporučuje, je lepší, když je člověk hladový...“

(...) Při přelézání štelunku vypadly mně z opasku nějaké ruční granáty. Ovšemže se pro ně nevracím. Proplétáme se v prostřihaném místě drátěných překážek a bezděčně ovládnuti pudem sebezáchovy vryjeme se přímo v docela mělkou úžlabinku, kde cítíme se být trochu kryti. V hrozně vřavě a sténání raněných, mísi se rozkaz velitele Verschiben, tj. rozdělit. Nikdo se však nehýbe. Veleno opět vpřed. Po několika přískocích ocitáme se v italském zákopu, který je hlubší a je pěkně zařízen. Leží tam hodně mrtvých Italů. Živí se nám vzdávají. Předě mnou žene se nějaký zuřivý náš voják s nasazeným bodlem na pušce na vzdávajícího se Itala. Ten chudák když vidí, že nepomáhají vztyčené ruce, kleká v hrůze na kolena a spiná ruce nad hlavou. Zastavuji toho horkokrevného vojáka a upozorňuji jej, že nemá práva zabíjet nepřítel, když se vzdává. Jiní naši jedinci zase pokládají za nejdůležitější prohlédnout italské zákopy, není-li tam něco k snědku! Musili se spokojit jenom se suchary, které měly podobu našich placek. Opět nás ženou vpřed. Ocítám se vedle četaře Procházky, který se mě táže, kde jsou všichni hoši od čtyř. Říkám, že nevím. Mnozí asi byli raněni a zůstali zpět a někteří asi zůstali v italské dekunku. Ocítáme se na vyvýšeném nebezpečném místě. Při dalším přískoku uvidím ležeti vedle kamaráda Michálka. Leží naznak, bledý jak stěna. Ptám se, co mu je. Mluvit již nemůže, stěží již ukáže rukou na břicho, dostal asi

průstřel břicha. Nalevo od nás nějaký raněný ubožák hrozně nařiká a pro boha prosí, aby jej dorazili. Nenalézám slov, kterými bych výstižně vyjádřil dojmy a hrůzy toho dne prožité...“

(Kamil Moravec, Kněžek, Vondrouš: Rodové paměti v Kunčicích, vydal Grantis 2006)

V Tolminu jsme navštívili slovinsko-českou výstavu mapující pohyb českých pluků na sočské frontě. V Kobaridu jsme viděli unikátní muzeum bojů na Soči. Kobarid je známý také pod italským názvem Caporetto z románu E. Hemingwaye: Sbohem armádo. (Hemingway žil v Kobaridu v r. 1917 a pracoval zde jako dobrovolný pomocník italské zdravotnické služby.)

Snad to nebude příliš troufalé, když řeknu, že toto muzeum nám připomnělo Osvětim. Bylo podobné v autenticitě a uspořádání předmětů (např. řada italských nožů k boji muže proti muži hned vedle řady rakousko-uherských nožů k boji muže proti muži) a fotografií (fotky vojáků znetvořených plynem, poprav, raněných v lazaretu...) Fotografie hromad mrtvých – jakkoliv pro někoho v dálce drahých – vypovídají o bezcennosti lidského života ve válce stejně v Kobaridu jako v Osvětimi. Většina návštěvníků odchází tiše a zaraženě...
přes 800 padlých

Pradědův hrob jsme nenašli, popravdě – ani jsme to nečekali – ale to, co jsme viděli, podnítilo v nás ještě větší úctu k našim předkům, k těm, kteří padli, i k těm, kteří zůstali. Na závěr něco symbolického:

Součástí expozice muzea v Kobaridu je také tmavá místnička asi 2x2 m, model kaverny (skalního úkrytu), kde sedí u stolu figurína vojáka, který za mihotavého světla svíčky píše dopis domů. Ve čtyřech jazycích si můžete pustit čtený text jeho dopisu. Přišla jsem dovnitř, zrovna když tam seděl starší pán, Ital, a ve své mateřštině poslouchal vojákův text. Po celou dobu (asi 15 min.) měl skloněnou hlavu a obličej skrytý v dlaních. I když jsem nerozuměla ani slovo, věděla jsem jediné: sedíme tam vedle sebe – někdejší nepřítelé – a cítíme to samé...“

Zajímat se o lidi, ze kterých jsme vzešli, poodhalovat roduku jejich leckdy pohnutých osudů, je poučné i dobrodružné. Najednou jsou nám ty tváře ze zažloutlých fotografií tolik blízké a hodné obdivu, najednou souzníme se Skácelovou básní: „Stále jsou naši mrtví s námi, a nikdy vlastně nejsme sami...“

/M

Maryša, ta prostřední, pobývala docela často u nás doma, byla dost nemocná, poté, co jí Němci zabili děti a muže. Tu jsem měla nejraději a ona mě, protože ve mně asi viděla svou dceru.

Ke konci války na Ukrajině strašně řádili Banderovci, Ukrajinci, kteří drželi s Němci. Vraždili strašným způsobem lidi, většinou byli opilí. Tatínek jezdil asi 10 km do mlýna, vždycky jel na noc, aby ráno brzo byli na řadě. Cestou k tomu mlýnu prý viděli, jak Banderovci nahnali lidi z nějaké vesnice do školy a tam je všechny pozabíjeli. Škola stála na kopečku a ráno prý ze školy tekla krev... Nebylo výjimkou, že aby nějaký zájemce mohl mezi ně, dostal za úkol zabít vlastní mámu. To byl taky takový případ, že syn měl zabít svoji matku – Polku – táta a syn byli Ukrajinci. Táta se to nějak dozvěděl a ptal se syna, jak by to chtěl udělat, zabít vlastní mámu. A on mu řekl, že ve spánku sekrou. A jednou se ten syn opravdu chystal zabít svoji mámu, ale než to udělal, tak ho ze zadu zabil jeho táta, protože bránil svoji manželku... To byly kolikrát hrozné tragédie, co se dělo... Nebo se stalo, že táhli ožralí Banderovci vesnici – oni řádili v noci a ve dne spali - a paní – Ukrajinka – říká svému muži – Polákovi: „Uteč, mně nic neudělají, já jsem Ukrajinka.“ Tak on utekl, ale malého kluka i ji propíchlí bajonetem. Kluka se podařilo zachránit, takže pak odjeli spolu s tátou do Polska, bydleli vedle ve vesnici... Když tatínek viděl cestou do mlýna tu hrůzu, postavili s tím svým kamarádem bunkr, kam jsme se celou zimu schovávali – rodiče a já a oni měli taky jednu dcerku. Každou noc jsme tam zalezli a tatínek s tím kamarádem pak venku zametali stopy na sněhu ...

Lidé byli různí, těch statečných bylo dost. Ale někdo pomáhal jen z vypočítavosti, čekal, že se mu pak Židé odvděčí, a když zjistil, že nic nemají, tak přestal pomáhat a poslal je někde do stodoly, kde je Němci zastřelili. Jiný pomáhal prostě proto, že cítil potřebu pomoci druhému člověku. To byl právě případ mého tatínka. On se nikdy o nic nehlásil ani nebral, ani nereagoval na výzvy v novinách, které pátraly po lidech, kteří za války pomáhali Židům. Do posledka se dřel v hospodářství. Život ve vesnici byl tvrdý. Když nás vyháněli z Ukrajiny, říkali nám: „Poláčky musí na pisky!“ Na Ukrajině byla krásná černá úrodná zem, kdežto v Polsku samé pisky – kameny ...

Táta byl drsnák, vychovával mě jako kluka, ale měl taky měkký srdce. Byl taky hroznej nervák, co já jsem od něj byla bita, ale měl mě hrozně rád. Jednou ho odvěkli Rusáci, ať jde s nima válčit. On jim utekl a doma mně pak říkal: „Ty čerte, nebýt tebe, už bych se nevrátil...“ A přines mně z té války takový velikánský jablko a hrušku... O válce tatínek mluvil hodně. Zažili jsme hrozné věci a strach, ale byli jsme také vděční, že jsme

ji všichni přežili. A já to – jako dítě – brala všechno lehčeji než dospělí...

Když se blížil konec války, ubytoval se u nás ruský štáb, zabrali tři místnosti a ve stodole byli vojáci. Když přišli vojáci do vesnice, tak ženské před nima samozřejmě prchaly, ale na nás byli docela hodný. Pamatuji si z té doby jednu příhodu. Měli mezi sebou mladinkého, asi 16letého vojáčka, dost často jsem si s ním hrála. A tenhle kluk jednou spravoval zbraň a nějak se mu zasekla a nešťastnou náhodou si prostřelil rameno. A ti vojáci ho odsoudili, že je sabotér a chce se schválně zabít. Dva ho vzali pod paži, odtáhli na zahradu a tam ho zastřelili... Vlastního kluka! Já za ním utíkala, brečela, křičela, nadávala, ať ho nechají, měla jsem hrozný vztek. Jeden mě chytil, zatahl domů a říkal tátovi, ať si mě hlídá nebo mě odstřeje taky. Pořád mám toho hubeného blondáčka před očima, nezapomenu na něj ...

Po válce se naši Židé vrátili do Trembovli, kde krátce žili a kam jsem za nimi ráda jezdila. Když odjížděli do Ameriky, chtěli mě vzít s sebou, že budu mít lepší život, ale maminka mě nepustila, měla o mě strach. Geňa si s námi pak dopisovala, poslala mně i pěkné šaty. Maryška umřela asi 3-4 roky po příjezdu do Ameriky. Genin manžel asi zahynul během cesty, nic nám o něm neřekla a vdala se podruhé. Linka si vzala Němce, ale ta nám nikdy nenapsala ani řádku, manžel prý na ni strašně žárlil.

V roce 1944 se narodil bratr, který za rok a půl zemřel na zánět mozkových blan. Nás na podzim 1946 odsunuli do Polska, šlo nás z Dobropolska asi 7 rodin. V Polsku se narodila ještě sestra a bratr. Maminka byla droboulínka a po válce byla hodně nemocná, dostala astma. V Polsku jsme taky měli hospodářství a maminka mohla dělat, jen když astma polevilo. Tak vstala třeba ve 3 hodiny ráno a šla vařit oběd. Já byla celou dobu s nima. Dál do školy jsem nemohla, protože maminka byla nemocná, musela jsem pomáhat doma v hospodářství a pečovat o sourozence. To víte, že mi to je líto, já se učila velmi dobře, učení mě bavilo. Dnes dělám jen nekvalifikovanou práci, ale jsem ráda, že mohu dělat aspoň to, fyzicky pracuji celý život ... Do Čech jsem přišla v roce 1967 za prací.

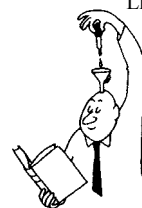
V Polsku jsem se také starala o jednu 16letou holku, která měla miminko, a kterou proto opustila celá rodina. Neměla co jíst, tak jsem do tašky nacípala mlíko, smetanu, vejce, mouku a jela občas za ní. A když maminka zjistila, že se jí ztrácí jídlo, tak se na to přišlo, ale nezlobila se na mě. Asi půl roku jsem takhle za ní jezdila a představte si, že nakonec to dobře dopadlo – rodina se k ní vrátila, ona si toho chlapce vzala a dnes je z ní prababička ...

V Polsku jsem měla také kamarádku, která měla už staršího tatínka, asi 60letého,

a o hodně mladší maminku, která byla plná elánu, takže chodila za sousedem. No a děda (jak jsem tomu kamarádčině tatínkovi říkala) byl kolikrát bez oběda. Dnes mi je divné, proč ten oběd neuvařila ta kamarádka, byla ještě o rok starší než já, chodily jsme do 7. třídy. Já měla dědu moc ráda, a když jsem šla za ním, vždycky jsem mu přinesla něco z domu – kousek buchty, dvě vajíčka, litr mlíka... A on mi vždycky říkal: „Helunko, kéž by ti dal Pán Bůh štěstí, ty jsi tak hodný děčko...“ A tak si na něj někdy vzpomenu a říkám si, jestli jsem měla v životě štěstí nebo ne ...? Mám hrozné zážitky z války, můj první manžel byl ožralka, co vydělal, to propil, a s druhým mužem jsem žila jen 10 let, protože zemřel na rakovinu. Teď jsem už kolik let sama. Je to štěstí ...? A já myslím, že jo - jsem veselá mysl, jakž takž zdravá a mám kamarády... /M

K přípravě na bohoslužby o nedělích a svátcích

sobota 15.9.	18 h. Lukavice
neděle 16.9.	24. v mezidobí
sbírka na opravu orlického kostela	
7.15 h. Letohrad	Ex 32,7-11.13-14
8.45 h. Mistrovice	Ž 51
10.15 h. Letohrad	1 Tim 1,12-17 Lk 15,1-32
sobota 22.9.	18 h. Mistrovice
neděle 23.9.	25. v mezidobí
diecézní sbírka na církevní školství	
7.15 h. Letohrad	Am 8,4-7
8.45 h. Lukavice	Ž 113
10.15 h. Letohrad	1 Tim 16,1-13 Jak 3,16-4,3
Pátek 28.9.	Slavnost sv. Václava hlavního patrona českého národa
13.00 h. Letohrad	Mdr 6,9-21 1 Kron 29 1 Petr 1,36- 2,21-24 Mt 16,24-27
sobota 29. 9.	18 h. Lukavice
neděle 30.10.	26. v mezidobí
posvícení v Mistrovích a Červené	
7.15 h. Letohrad	Am 6.,1a.4-7
8.45 h. Mistrovice	Ž 149
10.15 h. Letohrad	1 Tim 6,11-16
11.45 h. Červená	Lk 16,19-31
sobota 6.10.	18 h. Mistrovice
neděle 7.10.	27. v mezidobí
posvícení v Lukavici	
7.15 h. Letohrad	Hab 1,2-3; 2,2-4
8.45 h. Lukavice	Ž 95
10.15 h. Letohrad	2 Tim 1,6-8.13-14 Lk 17,5-10

Okénko do farnosti - Vydavatel Farnost sv. Václava v Letohradě

Adresa redakce: Václavské náměstí 57, 561 51 Letohrad • Redakce: Iva Marková, Miloslava Šejvlová, Václav Vacek, jazyková úprava Jana Kalousková, e-mail: ivamarkova@tiscali.cz • digitální podobu naleznete na www.letohrad.farnost.cz
Registřikové č. MK ČR E 12797 • Sazba: JPG, Tisk: Grantis s.r.o. tel. 465 525 741